

STANOVISKO REPUBLIKOVEJ ÚNIE ZAMESTNÁVATEĽOV

Dlhodobý zámer vo vzdelávacej, výskumnej, vývojovej, umeleckej a ďalšej tvorivej činnosti pre oblasť vysokých škôl na roky 2023 – 2028

<https://www.slov-lex.sk/legislativne-procesy/SK/LP/2023/325>

Materiál v pripomienkovom konaní do 09.05.2023

Stručný popis podstaty materiálu najmä jeho relevancie z pohľadu RÚZ

Materiál bol predložený do medzirezortného pripomienkového konania Ministerstvom školstva, vedy, výskumu a športu SR § 102 ods. 2 písm. b) zákona č. 131/2002 Z. z. o vysokých školách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov Reforma 1 komponent 8 „Zvýšenie výkonnosti slovenských vysokých škôl“ POO SR

Poslanie a cieľ materiálu:

Dlhodobý zámer je strategický dokument, ktorý určuje zábery, ciele a priority Slovenskej republiky vo vzdelávacej, výskumnej, vývojovej, umeleckej a ďalšej tvorivej činnosti pre oblasť vysokých škôl. Definuje opatrenia nevyhnutné pre dosiahnutie stanovených strategických cieľov a tvorí základný rámec poskytovania podpory pre oblasť vysokých škôl na Slovensku do roku 2028. Cieľom dlhodobého zámeru je stanovenie hlavných strategických cieľov a priorit, ako aj definícia prostriedkov na ich dosiahnutie a merateľných ukazovateľov a termínov v období 2023 – 2028.

Z pohľadu RÚZ sa jedná o kľúčový strategický dokument, ktorého ciele a navrhované opatrenia zásadným spôsobom ovplyvnia prípravu pracovnej sily s vysokoškolským vzdelaním pre trh práce v strednodobom časovom horizonte.

Postoj RÚZ k materiálu

Cieľom predloženého návrhu je definovať strategické priority a konkretizovať opatrenia, ktoré usmernia a podporia rozvoj vysokého školstva, a to cez päť kľúčových strategických cieľov. RÚZ súhlasí s výberom uvedených strategických cieľov, má však pripomienky k niektorým častiam textu, k špecifickým zameraniam opatrení a k akcentom položeným na zameranie jednotlivých cieľov. RÚZ považuje z pohľadu saturácie potrieb trhu práce a transformácie ekonomiky Slovenskej republiky smerom k produkcii a službám s vysokou pridanou hodnotou za kľúčové naplnenie predovšetkým cieľov a), b) a d) a ich doplnenie v zmysle pripomienok v tomto materiáli. RÚZ sa nazdáva, že synergické efekty takto formulovaných cieľov, ak budú tieto dôsledne implementované a finančne garantované z prostriedkov štátneho rozpočtu a ďalších zdrojov, by mali priniesť skvalitnenie profilov absolventov vysokých škôl a ich uplatniteľnosť v súlade s potrebami trhu práce a rovnako zvýšiť výkonnosť vysokých škôl v oblasti vedy, výskumu a inovácií.

RÚZ navrhuje upraviť a doplniť materiál v zmysle tu uvedených pripomienok a zásadných pripomienok a následne schváliť v predpokladanom procese. Navrhuje však vyňať zo schvaľovania dokumentu Smernicu a jej prílohy. Dôvody pre naše návrhy uvádzame tu ďalej.

Vybrané zásadné pripomienky sa týkajú:

Výkonnostných zmlúv a úprav štruktúry dotácie pre vysoké školy

- navrhujeme zriadenie poradného orgánu ministerstva, ktorý pomôže definovať spoločenské potreby a parametrizáciu požiadaviek voči vysokým školám tak, aby sa na základe toho a v súlade so zvolenou diverzifikovanou profiláciou/špecializáciou jednotlivých vysokých škôl nastavila štruktúra ich dotácie a merateľných ukazovateľov vo výkonnostných zmluvách
- navrhujeme tiež navýšiť rozpočet vysokých škôl o 10% a tak určiť podiel prostriedkov alokovaných pre výkonnostné zmluvy na celkovo 20%
- navrhujeme odstrániť špecifikácie konkrétnych percent na položky v štruktúre štátnej dotácie pre VŠ v Dlhodobom zámere a ponechať toto na smernice a ďalšie dokumenty, ktoré vzniknú po diskusii s poradným orgánom a vysokými školami
- navrhujeme pokryť časť sociálnych služieb študentom z rozpočtu iných rezortov (práce a sociálnych vecí, zdravotníctva...) a uvoľniť tak viac prostriedkov z kapitoly ministerstva školstva pre výuku a výskum

Podpory diverzifikácie a zníženia počtu absolventov druhého stupňa štúdia

- navrhujeme presne pomenovať cieľ priblíženia sa medzinárodným benchmarkom v počte bakalárov odchádzajúcich na trh práce a v počte krátkych terciárnych programov – zníženie súčasného rozdielu SR voči OECD priemeru na polovicu
- navrhujeme vytvorenie dedikovanej stratégie pre optimalizáciu kvalifikačnej štruktúry absolventov

Kariérového rozvoja

- navrhujeme vytvorenie mechanizmov pre vyššie zapojenie súkromných zdrojov do financovania podpory študentov a škôl (nadačné fondy, podnikové štipendiá)
- navrhujeme iniciovať tvorbu Politiky talentu na úrovni štátu a konkrétnych VŠ

Riadenia a efektivity

- navrhujeme ponechať opatrenia podporujúce zefektívnenie riadenia a digitalizáciu ako súčasť Dlhodobého zámeru
- navrhujeme záväzok ministerstva školstva k „politike otvorených dát“, na základe ktorých je možné podporovať rozvoj vzdelávania

Pripomienky RÚZ k predkladanému materiálu

1. Zásadná pripomienka – cieľ 1.2. Vysoké školy a ich súčasti vyprofilované podľa poslania a špecializácie, opatrenie č.1 (str. 6)

Žiadame doplniť (za vetu „Implementáciu týchto akcentov profilácie bude ministerstvo pokladať za účelnú tak na úrovni celých inštitúcií a ich konzorcií, ako aj na úrovni súčastí vysokých škôl.“) informáciu o typológii vysokých škôl, ktorú uvedené diferencované akcenty v misiách a profiloch špecializácií postupne vytvoria:

„Vzniknú tak v postupne vysoké školy a ich súčasti v troch základných profiloch:

- a) Výskumnej univerzity – univerzálne, s ambíciou koncentrovať excelentné kapacity v širokej plejáde odborov, poskytujúce všetky stupne vzdelávania, kde je prítomný základný výskum a excelentné internacionálne tímy ako zásadná súčasť vedecko-výskumnej činnosti
- b) Univerzity aplikovaných vied – pripravujúce najmä bakalárov a profesijne orientované programy prvého a druhého stupňa, s prevahou aplikovaného výskumu a vývoja
- c) Špecializované vysoké školy – s akcentom na vybrané odbornosti, sektory (vrátane napr. umeleckých odborov) alebo pokrývajúce regionálne špecifiká

V období implementácie dlhodobého zámeru predpokladáme jasnú profiláciu väčšiny inštitúcií a do jedného z uvedených profilov, čím vytvoria predpoklad na ciele financovanie a rozvoj práve tej profilácie, ktorá im je vlastná a podporu celých klastrov podobne orientovaných vysokých škôl vzhľadom k ich špecifickým potrebám.“

Odôvodnenie:

Takéto doplnenie pokladáme za jasné pomenovanie účelu diverzifikácie vysokoškolského prostredia. Diverzifikácia by mala stavať na silných stránkach konkrétnych vysokých škôl, umožniť im samostatné tempo a špecifickosť v rámci ich slobodného akademického rozhodovania, súčasne by však mala podnecovať formovanie medzinárodne osvedčených modelov, s ktorými nami navrhnuté členenie korešponduje. Na takto jasne pomenovaný účel je možné nadviazať ďalšou podporou vysokých škôl, keď budú svoju budúcu špecifickú profiláciu implementovať a využívať adresne dobré praxe zo zahraničia.

2. Zásadná pripomienka – cieľ 1.3. Diverzifikovaný vysokoškolský priestor podľa poslania a špecializácie, opatrenie č.1 (str. 7).

Žiadame doplniť na konci prvého odstavca za vetu, končiacu: „...s čím súvisí aj agregovanie spoločenských potrieb a merateľných ukazovateľov ich vyhodnocovania.“ Nasledovné doplnenie: „Ministerstvo za týmto účelom zriadi poradný orgán, v ktorom budú mať zastúpenie kľúčoví spoločenský aktéri nominovaní konkrétnymi sektormi, stavovskými, regionálnymi a občianskymi reprezentáciami tak, aby mal tento poradný orgán nástroje na agregovanie spoločenských potrieb z analytických zdrojov, mal k dispozícii postupy pre ich posúdenie a aby boli definované, na základe ministerstvom vytvorenej metodiky, postupy schvaľoval spoločenskej objednávky/požiadaviek, voči ktorým by mohli vysoké školy formulovať svoju kvantifikovanú a kvalitatívne popísanú ponuku v oblastiach ich pôsobenia, ktorej sa venujú a na ktorú sa špecializujú.“

Žiadame súčasne doplniť vznik tohto poradného orgánu ako konkrétne opatrenie v rámci prílohy k predmetnému cieľu v tomto dokumente nasledovne:

Názov opatrenia:	Vznik poradného orgánu pre agregovanie spoločenských potrieb voči výkonom VŠ
Trvanie	2023
Stručný opis:	Ministerstvo zriadi poradný orgán, v ktorom budú mať zastúpenie kľúčoví spoločenský aktéri nominovaní konkrétnymi sektormi, stavovskými, regionálnymi a občianskymi reprezentáciami tak, aby mal tento poradný orgán nástroje na agregovanie spoločenských potrieb z analytických zdrojov, postupy pre ich posúdenie a aby schvaľoval na základe ministerstvom vytvorenej metodiky spoločenskú požiadavku, voči ktorej by mohli vysoké školy formulovať svoju kvantifikovanú a kvalitatívne popísanú ponuku v oblastiach pôsobenia, ktorým sa venujú
Výstup	Poradný orgán predloží definovaný návrh cieľov a kritérií pre negóciáciu výkonov vysokých škôl v rámci výkonnostných zmlúv a parametrizácie štruktúry súčastí dotácie vysokých škôl zo štátneho rozpočtu ministerstvu v relevantných merateľných ukazovateľoch, a to podľa špecifického profilu vysokých škôl a ich súčastí.
Nadväzujúce opatrenia:	Poradný orgán bude sledovať a pravidelne vyhodnocovať implementované parametre ministerstvom a navrhovať ich optimalizáciu.
Väzba na priority dokumentu:	Podpora diverzifikácie vysokých škôl vo väzbe na profily a poslania vysokých škôl a štruktúru ich výkonov

Odôvodnenie:

Materiál predpokladá agregovanie spoločenských potrieb ale neuvádza, akým spôsobom budú identifikované. Ak sa má dosiahnuť skutočná diverzifikácia vysokých škôl a ich súčastí, pre ktorú je jedným z parametrov reflexia spoločenských potrieb vo vzdelávaní a tiež výskumnej, vývojovej a inovačnej oblasti, je nemožné, aby podklady pre negóciáciu o ponuke a dopyte a tiež podklady pre štruktúru súčastí dotácie vysokých škôl zo štátneho rozpočtu spracovávali rádovo jednotky zamestnancov v rámci sekcie na ministerstve. Jedinou relevantnou cestou je zapojenie spoločenských aktérov a využitie všetkých dostupných dát pre nastolenie istých minimálnych požiadaviek, ktoré potom reprezentácia ministerstva s vysokými školami vyjedná a zakotví cez indikátory do percentuálnych pomerov v štruktúre príjmov vysokej školy zo štátnej dotácie, vrátane výkonnostných zmlúv. Aj z tohto dôvodu navrhujeme v inej časti pripomienok pozastaviť schvaľovanie smernice k indikátorom pre výkonnostné zmluvy a dopracovať ju až spoločne so zriadeným poradným orgánom. Z toho tiež môže vyplývať potreba posunúť časový harmonogram uzatvorenia výkonnostných zmlúv.

3. Zásadná pripomienka – cieľ 1.3. Diverzifikovaný vysokoškolský priestor podľa poslania a špecializácie, opatrenie č.2 (str. 7).

Dokument uvádza v popise aktuálneho stavu na str.5: „Priemer absolventov krátkych terciárnych programov v populácii 25-ročných až 34-ročných je v OECD 7 % a v 22 krajinách EÚ, ktoré sú zároveň členmi OECD 5 % z vysokoškolsky vzdelaných ľudí. Zároveň v krajinách OECD až 51 % z vysokoškolsky vzdelaných v tejto vekovej kategórii má iba bakalársky titul, v 22 krajinách EÚ ho má 46 % a na Slovensku len 17 %“. Na tento stav reaguje v rámci stratégie opatrením č.2 (str.7), v ktorom formuluje zámer: „Ministerstvo bude svojimi nástrojmi pôsobiť na zmenu štruktúry kvalifikácií absolventov vysokých škôl s cieľom redukovat počet absolventov druhého stupňa v súlade so spoločenskými potrebami a s medzinárodnými trendmi.“ Pokladáme tento text za nekonkrétny a neprepojený logicky a dôsledne na popísané východiská v uvedenej stručnej charakteristike aktuálneho stavu.

Preto žiadame doplniť túto vetu v popise zámeru nasledovne: „Ministerstvo bude svojimi nástrojmi pôsobiť na zmenu štruktúry kvalifikácií absolventov vysokých škôl s cieľom: redukovat počet absolventov druhého stupňa v súlade so spoločenskými potrebami a s medzinárodnými trendmi tak, **aby sa v horizonte implementácie tohto dlhodobého zámeru znížil percentuálny rozdiel reprezentujúci počet absolventov krátkych terciárnych programov a počet absolventov bakalárskych programov prechádzajúcich po absolvovaní na trh práce v Slovenskej republike oproti úrovni OECD na polovicu percentuálneho rozdielu v roku 2022 medzi SR a OECD.**

Odôvodnenie:

Ak ministerstvo presne identifikuje zásadnú deviáciu aktuálne existujúcej štruktúry absolventov, ktorá má negatívne dopady na saturáciu spoločenských potrieb a na finančnú stabilitu vysokých škôl, malo by pri formulovaní strategického cieľa presne definovať ambíciu, ktorá bude vyjadrením zmeneného stavu a nie len deklarovať neurčitú snahu. Na takto deklarovaný cieľ potom dokáže zamerať účelne a efektívne štruktúru indikátorov pre financovanie a podporné programy a iniciatívy.

4. Zásadná pripomienka – cieľ 1.3. Diverzifikovaný vysokoškolský priestor podľa poslania a špecializácie, opatrenie č.2 (str. 7-8).

Predmetné opatrenie č.2 (okrem problematiky riešenej v zásadnej pripomienke č.4) popisuje veľmi výstižne ďalšie kroky, ktorými bude cieľ podporený. Napríklad cez zmeny v pripravenosti absolventov prvého stupňa štúdia (bakalárov) pre vstup na trh práce, vrátane kooperácie so zamestnávateľmi v súkromnom a verejnom/štátnom sektore, cez identifikovanie a odstránenie demotivujúcich prvkov vo financovaní a legislatíve, cez komunikačnú kampaň pre zvýšenie akceptovania bakalárskeho titulu medzi študentmi, ich rodičmi a zamestnávateľmi, či cez podporu aktivít popularizácie vysokoškolského štúdia v SR a kariérovej orientácie uchádzačov o štúdium na slovenské vysoké školy. Nakoľko sa jedná z pohľadu RÚZ o jeden z kľúčových strategických krokov celého dlhodobého zámeru, navrhujeme doplniť preň v prílohe dokumentu nasledovné samostatné opatrenie:

Názov opatrenia:	Príprava stratégie pre podporu účelnej transformácie kvalifikačnej štruktúry absolventov VŠ štúdia
Trvanie	2023-2024
Stručný opis:	Ministerstvo ako garant, vypracuje v súčinnosti so zástupcami ostatných dotknutých rezortov, stavovskými organizáciami a ďalšími vybranými expertmi stratégiu, ktorá pokryje finančné, organizačné, popularizačné, poradenské a ďalšie postupy, synergicky podporujúce transformáciu štruktúry absolventov cez motivačné pohnútky smerované na uchádzačov o štúdium, ich rodiny a sociálne okolie, vysoké školy a zamestnávateľov tak, aby sa cieľná štruktúra približovala štandardom OECD a potrebám identifikovaným ako prioritné pre konkurencieschopnosť slovenskej spoločnosti a ekonomiky.
Výstup	Stratégia zahŕňajúca ciele, nástroje, financovanie a partnerstvá naprieč rezortmi a sektormi, vrátane využitia princípov PPP (public private partnership)
Nadväzujúce opatrenia:	Akčné plány s rozpočtom, vrátane PPP projektov
Väzba na priority dokumentu:	Podpora diverzifikácie vysokých škôl vo väzbe na profily a poslania vysokých škôl a štruktúru ich výkonov

Odôvodnenie:

Bez nami navrhnutého konkretizovaného opatrenia nemá tento kľúčový cieľ ukotvenie pre reálnu implementáciu. Zostal by výborne naformulovaný ale v riziku nevykonateľnosti. RÚZ, rovnako ako autori dokumentu, súčasne vníma potrebu zapojenia širokého spektra aktérov a preto navrhuje ukotvenie cez stratégiu, ktorá umožní vytvorenie nadväzujúcich akčných plánov a identifikáciu potrebných zdrojov v partnerstvách a v konkrétnom financovaní aktivít.

5. Zásadná pripomienka – cieľ 2 Zabezpečenie dostatočnej, včasnej a adresnej podpory pre všetkých študentov vysokých škôl

Navrhujeme skrátiť text popisujúci aktuálny stav, nakoľko je neproporčne rozsiahly oproti ostatným cieľom a fakty v ňom uvedené je možné prezentovať v kratšom rozsahu, prípadne poukázať len na priority a odkázať na doplnkové zdroje informácií k téme – najmä čo sa týka extenzívnych popisov štatistických zistení (väčšinou z rovnakého zdroja).

Na druhej strane navrhujeme doplniť do textu pri formulovaní opatrení návrh na spracovanie koncepcie viaczdrojového financovania vybranej podpory študentov tam, kde sa jedná o zdravotnú alebo sociálnu podporu, pri ktorej by bolo vhodné nastaviť mechanizmus financovania z príslušných rezortov a nie z rozpočtu ministerstva školstva.

Tento návrh sa týka doplnenia častí textu 2.2.3 Zmena financovania podporných opatrení, kde navrhujeme **doplniť povinnosť ministerstva spracovať návrh financovania vybraných služieb z rozpočtov a mechanizmov príslušných**

rezortov (najmä Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny a Ministerstva zdravotníctva). Povinnosť spracovať takýto návrh a predložiť ho vláde SR bude mať za cieľ uvoľniť príslušnú časť rozpočtu pre vysoké školstvo v rámci rozpoisu štátnej dotácie na iné položky ako je transfer na sociálnu podporu študentov.

Odôvodnenie:

Vysokoškóľáci sú súčasťou dospeljej populácie, ktorá je spoločensky nahliadané ako špecifická, nakoľko jej je umožnené bezplatné získanie vzdelania a tento nárok je dotovaný nemalou časťou štátneho rozpočtu. Štát pri tom podporuje masové nástupy na vysoké školy pre približne polovicu populácie v každom ročníku. Štúdium súčasne zakladá situácie, ktoré si vyžadujú špecifickú podporu a štát má spoločenský a ekonomický záujem podporiť talenty a kvalitu vysokoškóľského štúdia. Časť tejto podpory má však medicínsky či sociálny charakter. RÚZ preto navrhuje, aby neboli povinnosťou financovať služby tak veľkej časti populácie zaťažované len vysoké školy ale aby podpora vybraných sociálnych, zdravotných a niektorých ďalších služieb bola pre vysokoškóľákov dotovaná z príslušných rezortov mimo rezortu školstva. Uvoľnia sa tak v rámci dotácie pre vysoké školy potrebné prostriedky pre vzdelávanie, výskum a ďalšie oblasti výkonov vysokých škôl a súčasne sa zabezpečí zachovanie štandardu transferu na sociálne služby v súčasnej výške a tým aj atraktivita a výkonnosť škôl cez potrebné podporné služby.

6. Zásadná pripomienka – cieľ 2 Zabezpečenie dostatočnej, včasnej a adresnej podpory pre všetkých študentov vysokých škôl

V dokumente popísané podporné opatrenia nereflektujú potrebu zvýšenia zapojenia súkromných externých zdrojov do financovania podporných opatrení. Medzinárodné komparácie pritom indikujú veľmi malý podiel súkromných zdrojov na financovaní vysokoškóľského vzdelávania a súčasne veľmi vysokú pripravenosť zamestnávateľov priamo sa angažovať v podpore vzdelávania. Takéto súkromné zdroje by mali byť popísané napríklad ako nadačné fondy či firemné štipendiá. Pre vstup súkromného kapitálu do financovania podporných opatrení by malo vytvoriť ministerstvo podporné schémy. Navrhujem doplniť tento zámer v rámci časti 2.2.3 Zmena financovania podporných opatrení

Odôvodnenie:

Práve takéto zapojenie externých súkromných zdrojov môže byť zásadným doplňujúcim nástrojom motivácie spájania talentovaných študentov so školami, ktoré vedia najlepšie ich talent rozvíjať až po zmysluplné pracovné uplatnenie. Doplnenie tohto bodu by podporilo také prioritné ciele pre nastávajúce obdobie, akými je redukcia odlivu mozgov, prepájanie vyučovania a výskumu s praxou a zvyšovanie uplatniteľnosti absolventov.

7. Zásadná pripomienka – cieľ 3 Reforma metodiky rozpisu dotácií zo štátneho rozpočtu verejným vysokým školám reflektujúca ich diverzifikáciu v špecializácii, 3.2 Zavedenie výkonnostných zmlúv

Považujeme tento bod opäť za jeden z kľúčových pre skvalitnenie celého vysokoškóľského sektora. Zámer pod číslom 3.2 je veľmi dobrý, navrhujeme však upraviť túto časť textu zásadným spôsobom, a to v nasledovnom:

- a) Navrhujeme upraviť termíny uvedené v tejto časti textu nasledujúcej za Opatrením č.7 tak, aby jednoznačne podporili opakujúci sa cyklus výkonnostných zmlúv na trojročné obdobia, ktoré na seba plynule nadväzujú: 2024/2025-2026/2027 a 2027/2028-2029/2030. Súčasne pokladáme za potrebné roziahnuť časový rámec uzatvárania zmlúv do dvoch rokov, nakoľko v rámci jedného roka chýbajú kapacity kvalítne a účelne proces prípravy a negóciácie výkonnostných zmlúv zvládnuť. Časť vysokých škôl by tak mala prvé zmluvy do konca roka 2023 a časť do konca roka 2024. Je to nevyhnutné pre naplnenie účelu stabilizácie možnosti plánovania rozvoja vysokých škôl. Časový harmonogram, ako je uvedený, pokladáme z tohto pohľadu za zmätočný (nerozumieme napríklad uvedeniu účinnosti výkonnostných zmlúv pre obdobie 2024 až 2028) ako obdobia pre výkonnostné zmluvy a neúmerne komplikovaný, nekorešpondujúci s jasným, trojročným cyklom. Ministerstvo by malo mať kapacitu uzavrieť výkonnostné zmluvy do konca roka 2024 (pokladáme termín 31.12. 2023 za nerealistický a indikujúci formalizmus a zakladajúci nekvalitu procesu, ktorý vyžaduje analýzu údajov a kvalifikovanú negóciáciu s vysokými školami) a vyhodnotiť ich v poslednom polroku pred ich vypýšaním tak, aby negóciovalo nadväzujúcu výkonnostnú zmluvu pre každú vysokú školu najneskôr do konca roka 2027.
- b) Navyiac, v opatrení sa predpokladá každoročná úprava dotácie na základe plnenia indikátorov, čo nie je v súlade s princípom trojročnej stabilizácie a predvídateľnosti. Navrhujeme formulovať explicitne, že monitoring plnenia ukazovateľov za jednotlivé roky v priebehu trojročného obdobia bude mať za cieľ zabrániť zásadným zlyhaniam v napĺňaní dohodnutých parametrov vo výkonnostnej zmluve, nebude extrémnou byrokratickou záťažou a k úprave príslušnej časti dotácie na nasledovný rok príde len v prípade identifikovania takej zásadnej odchýlky, ktorá by indikovala nemožnosť naplniť dohodnuté parametre vo výkonnostnej zmluve na konci trojročného

obdobia. Súčasne by malo byť jednoznačne stanovené, že nenaplnenie dohodnutých parametrov na konci trojročného obdobia bude mať vplyv na posudzovanie parametrov a výšku príslušnej časti dotácie pre nasledovné trojročné obdobie, kde bude alokovaná vyššia časť štátnej dotácie pre vysoké školy, ktoré naplnili parametre výkonnostnej zmluvy v predošlom období a ponížená pre školy, ktorým sa naplnenie parametrov nepodarilo. Uvedenie týchto princípov v dokumente chýb a žiadame ho doplniť.

- c) Súčasne navrhujeme preformulovať časť k stanoveniu merateľných ukazovateľov nasledovne (preformulovaný text sme vyznačili):

V súlade s § 89 ods. 3 písm. d) zákona o vysokých školách ministerstvo určuje nasledujúce **tematické okruhy merateľných ukazovateľov** (presný zoznam špecifických merateľných ukazovateľov bude prerokovaný s poradným orgánom ministerstva a následne ho na dané obdobie upraví smernica ministerstva, ktorá bude vydaná 60 dní po schválení tohto dlhodobého zámeru vládou SR):

1) Kvalitné a atraktívne vysokoškolské vzdelávanie

Súčasťou tohto tematického okruhu budú merateľné ukazovatele, akými sú záujem o vysokoškolské štúdium, spokojnosť vysokoškolských študentov (napr. prístup učiteľov k študentom a kvalita ich výučby, ako aj rozvoj potrebných zručností, vrátane praktickej aplikovateľnosti kompetencií), uplatniteľnosť absolventov, efektívnosť štúdia (počet študentov, ktorí končia svoje štúdium v štandardnej dĺžke), otvorenosť študijných programov (podiel študentov z iných vysokých škôl, vrátane zahraničných), počet profesijne orientovaných študijných programov, priepustnosť krátkych terciárnych programov a vysokoškolského štúdia a počet krátkych programov celoživotného vzdelávania. Presný zoznam merateľných ukazovateľov na dané obdobie upraví smernica ministerstva.

2) Kvalitná veda, výskum a iná tvorivá činnosť na vysokých školách

Súčasťou tohto tematického okruhu budú merateľné ukazovatele, akými sú objem získaných medzinárodných grantov, výstupy základného a aplikovaného výskumu, excelentné vedecké a iné tvorivé výkony, výsledky doktorandského štúdia. Presný zoznam merateľných ukazovateľov na dané obdobie upraví smernica ministerstva.

3) Spoločenské dopady a regionálna spolupráca vysokých škôl

Súčasťou tohto tematického okruhu budú merateľné ukazovatele, akými sú zamestnanosť a ekonomická aktivita absolventov (vrátane sektorového vyhodnocovania), spokojnosť zamestnávateľov s vedomosťami, zručnosťami a kompetenciami absolventov, spolupráca s regionálnymi externými aktérmi (z verejného i súkromného sektora), inkluzívne vzdelávanie. Presný zoznam merateľných ukazovateľov na dané obdobie upraví smernica ministerstva.

4) Integrácia vysokoškolských kapacít a zvyšovanie efektívnosti a účelnosti procesov

Súčasťou tohto tematického okruhu budú merateľné ukazovatele, akými sú koncentrácia a excelentných kapacít vo vzdelávaní (napr. spoločné študijné programy), vede a výskume (napr. spoločné výskumné a vývojové centrá) alebo regionálnej spolupráci či pri optimalizácii administratívnych a riadiacich kapacít a procesov vzhľadom na ich efektívnosť a účelnosť v súlade s misiami a dlhodobými zámermi vysokých škôl. Presný zoznam merateľných ukazovateľov na dané obdobie upraví smernica ministerstva.

5) Internacionalizácia vysokých škôl

Súčasťou tohto tematického okruhu budú merateľné ukazovatele, akými sú napr. podiel študentov a tvorivých zamestnancov s iným ako slovenským občianstvom, medzinárodné akreditácie, spoločné študijné programy a vedecké centrá so zahraničnými vysokými školami. Presný zoznam merateľných ukazovateľov na dané obdobie upraví smernica ministerstva.

Ministerstvo v priebehu roku 2023 uskutoční individuálne rokovania s každou verejnou vysokou školou, prizve reprezentantov zo svojho na tento účel zriadeného poradného orgánu participatívne prerokuje všetky merateľné ukazovatele a ich jasné a účelné nastavenia pre danú verejnú vysokú školu tak, aby všetky príslušné zmluvy boli podpísané do 31. 12. 2023. (??)

- d) Navrhujeme tiež vypustiť vágne formulácie polemického charakteru – kompletne 3 posledné odstavce v opatrení č.9 (str. 21-22). Príkladom sú formulácie ako „...Alternatívne riziko je, ...“ či „...Na druhej strane majú váhu aj argumenty, že ak by sa poskytlo financovanie výkonnostných zmlúv v plnom rozsahu iba nad

rámec rozpisu štátnej dotácie (teda navýšenie o 10 %), mohlo by to viesť k zníženej motivácii plnenia merateľných ukazovateľov výkonnostných zmlúv, pretože ich neplnenie by nebolo spojené s nijakou reálnou stratou. ...“

Odôvodnenie:

Strategický zámer ministerstva by mal byť jasne načrtnúť kontúry riešení, mal by definovať dôležité postupy a míľniky a nemal by opomenúť potrebné dôležité súvislosti. Mal by byť jasne orientovaný na opísanie výsledku, ku ktorému smeruje, bez limitujúcich detailov, ktoré môžu byť ponechané na nadväzujúce materiály, normy či smernice. Úvahy a polemiky tiež nemajú miesto v strategickom materiáli, tento je určený k definovaniu problémov, zámerov pre ich riešenie a formulácii opatrení na dosiahnutie strategických cieľov. V tomto smere sú problematické aj iné časti dokumentu ako táto nami explicitne označená.

8. Zásadná pripomienka - 3.2 Zavedenie výkonnostných zmlúv

Navrhujeme navýšiť percento v štruktúre rozpisu štátnej dotácie pre výkonnostné zmluvy na celkovo 20%. Z toho by malo byť 10% v rámci existujúceho plánovaného rozpočtu vysokých škôl a dodatočných 10% jeho navýšením od roku 2024. Schválením materiálu vo vláde SR sa vláda k tomuto navýšeniu prihlási.

Odôvodnenie:

Kvalita slovenského vysokého školstva, ktorá sa stane faktorom redukcie úniku mozgov za štúdiom do zahraničia, v zásadnej miere závisí od rýchlej transformácie vysokoškolského sektora na rozdielne typy škôl s rastúcou špecifickou kvalitou, vnímanou spoločnosťou, regiónmi a najmä uchádzačmi o štúdium. Práve tejto špecifickej transformácii v súlade so spoločenskými a ekonomickými potrebami krajiny slúžia ako dodatočný nástroj výkonnostné zmluvy. RÚZ predpokladá, že ich 10% podiel na financovaní nie je dostatočným hýbateľom potrebných zmien a preto navrhuje navýšenie.

9. Zásadná pripomienka - 3.3 Reforma metodiky rozpisu štátnej dotácie pre verejné vysoké školy

Navrhujeme odstrániť z dokumentu v časti popisujúcej Opatrenie č. 8 (str. 20) presné percentá pre jednotlivé „stabilné podiely rozpisu štátnej dotácie podľa programu 077“. Nakoľko dlhodobý zámer formuluje strategické smerovanie, ktorého napĺňanie predpokladá adaptáciu krokov podľa potrieb a situácie, tak, ako sa vyvinú v období platnosti dlhodobého zámeru, je vhodné konštatovať len kategórie použité v štruktúre transferov v rámci štátnej dotácie. Výnimkou je novo zavedená kategória výkonnostných zmlúv, ktorú rieši percentuálne bod 3.2 dlhodobého zámeru.

Súčasťou problematického a limitujúceho konceptu uplatneného v tomto bode je fixovanie časti dotácie viazanej na zabezpečenie vedy a výskumu (podprogram 077 12). Jednak konkrétnym percentom pre všetky vysoké školy (čo bráni diverzifikácii!) a jednak metodikou aplikovanou ako VER 2022. Je to perfektný príklad pre nevhodnosť zasadania takto špecifických parametrov do strategického dokumentu. Metodiku hodnotenia vedy a výskumu totiž určite potrebujeme, VER 2022 je jednou možnou aplikáciou, súčasne ale nepokrýva napríklad aspekt aplikovaného výskumu a vývoja či iné. Nazdávame sa, že nielen fixácia percentuálnych parametrizácií ale aj fixácia metodík a ich špecifických výstupov v istom období musia byť riešené v postupoch a smerniciach nadväzujúcich na dlhodobý zámer a nie priamo v strategickom dlhodobom zámere.

Z rovnakého dôvodu preto navrhujeme aj odstránenie celej časti „Smernica č. XX/2023 o merateľných ukazovateľoch výkonnostných zmlúv verejných vysokých škôl na obdobie 2024-2026“ a teda aj parametrov v prílohách smernice z procesu schvaľovania dokumentu Dlhodobého zámeru. Parametre obsiahnuté v smernici by mali nadväzovať na finálne schválené znenie Dlhodobého zámeru, mali by byť prerokované s poradným orgánom ministerstva, zriadeným pre tento účel a až následne schválené. Nemali by byť teda súčasťou schvaľovania strategického materiálu vládou SR ale mali by reflektovať na konečnú formu tohto strategického materiálu a umožniť jeho účelnú implementáciu, s možnosťou/potrebu optimalizácie počas doby platnosti Dlhodobého zámeru.

Odôvodnenie:

Konkrétne percentá v jednotlivých kategóriách transferu v rámci dotácie pre vysoké školy by mali byť rozdielne pre rôzne typy zamerania vysokých škôl a ich súčastí, teda takto navrhované fixovanie je priamo kontraproduktívne voči zámeru diverzifikovať vysoké školy podľa ich špecifického poslania. Konkrétne parametre pre výkonnostné zmluvy potrebujú rovnako širšiu diskusiu s reprezentáciou konkrétnych vysokých škôl a zapojenie dotknutých spoločenských a hospodárskych partnerov pre identifikáciu spoločenských a ekonomických potrieb, majúcich dopad na dohodnuté výkony vysokých škôl vo vzťahu k týmto potrebám. Súčasne je potrebné transparentne popísať očakávaný účel

použitia konkrétnych parametrov a metodiky definovania a merania parametrov (čo, predpokladáme, bude súčasťou smernice po jej dopracovaní).

10. Zásadná pripomienka - Podpora princípov otvorenej vedy, otvoreného vzdelávania a akademickej etiky na vysokých školách

V časti popisujúcej aktuálny stav dokument konštatuje: (str.24) „Aj publikovanie dát získaných štátnymi a verejnými inštitúciami v režime otvoreného prístupu, vrátane tých v rezorte školstva, je takmer neexistujúce.“ Súčasne v rámci formulácie strategických cieľov a opatrení rieši dokument otvorenie dát a informácií zo strany vysokých škôl ale ministerstvo opomína. Navrhujem doplniť opatrenie, v nasledovnom zmysle:

„Ministerstvo školstva v tomto smere bezodkladne zabezpečí, najneskôr do začiatku roku 2024, sprístupnenie ním a jeho priamo riadenými organizáciami zhromažďovaných, generovaných a spravovaných údajov k maximálnej miere otvorenosti všade tam, kde to legislatíva nezakazuje a bude podporovať partnerov, vrátane vysokých škôl, v rovnakom prístupe.“

Odôvodnenie:

Podpora princípov „open data policy“ musí začínať od ministerstva, preto je takéto doplnenie jednak nevyhnutné, rovnako ako korektné voči vysokým školám, ktoré chce k takémuto postupu smerovať. Súčasne tento prístup pomôže tvoriť poznatkovú bázu pre spoločenských partnerov participujúcich na podpore rozvoja vysokého školstva.

11. Zásadná pripomienka – 5. Podpora kariérneho rozvoja pre vyššiu kvalitu výskumu a vzdelávania

Cieľ je širšie formulovaný ako opatrenia v rámci neho – tie sa sústredia najmä na doktorandov. Navrhujeme doplniť text hneď v úvode o identifikovanú potrebu systematicky tvoriť a rozvíjať politiku talentu a v tomto kontexte potom sústrediť pozornosť na kariérny rozvoj podporujúci vyššiu kvalitu výskumu a vzdelávania:

Formulácia: „Na Slovensku dlhodobo absentuje stratégia rozvoja talentu. S tým súvisí potreba iniciovať tvorbu politik talentu na úrovni štátu a tiež vysokých škôl. Na vrchole stupňov vysokoškolského štúdia je potom rozvoj doktorandského štúdia kľúčovou otázkou udržania talentu a zvyšovania kvality výskumu a vzdelávania.“

V tomto zmysle navrhujeme doplniť zámer (5.2) „Podpora talentu pre vyššiu kvalitu výskumu a vzdelávania cez kariérnu podporu žiakov a študentov smerujúcich na vysoké školy“

V rámci tohto zámeru formulovať, ako ministerstvo v spolupráci s vysokými školami a ďalšími spoločenskými aktérmi navrhne koncepciu Politiky talentu v SR, (resp. bude garantom jej vzniku) a ako bude motivovať vysoké školy, aby takéto politiky a stratégie tvorili pre seba samé a to tak, aby podporili konkurencieschopnosť krajiny a zabránili úniku mozgov zo Slovenska.

V rámci opatrení v prílohe dokumentu navrhujeme doplniť:

Názov opatrenia:	Iniciovanie štátnej Politiky talentu a komplementárnych politik talentu na vysokých školách
Trvanie	2023-2024
Stručný opis:	Ministerstvo ako garant iniciuje vznik pracovnej skupiny, ktorá zahŕňa zástupcov iných rezortov, spoločenských aktérov a relevantných expertov, aby zmapovala najlepšie medzinárodné skúsenosti a formulovala odporúčania pre vytvorenie strategického materiálu koncipujúceho politiku talentu na Slovensku. Komplementárne k tomuto procesu vytvorí ministerstvo rozvojové nástroje a zdroje pre vysoké školy, aby tvorili vlastné politiky talentu a stratégie rozvoja týchto politik s cieľom zvyšovať kvalitu ľudských zdrojov – pedagógov, vedcov a študentov a tiež konkurencieschopnosť v národnej a medzinárodnej súťaži o talent.
Výstup	Politika talentu SR a politiky talentu najmenej 10 významných vysokých škôl v SR.
Nadväzujúce opatrenia:	Akčné plány s rozpočtom, vrátane PPP projektov
Väzba na priority dokumentu:	Podpora kariérneho rozvoja pre vyššiu kvalitu výskumu a vzdelávania

Odôvodnenie:

Práve dlhodobý zámer pre vysoké školstvo by mal reflektovať tento kľúčový nedostatok v politikách štátu a inštitúcií vyššieho vzdelávania a iniciovať jeho strategické riešenie. RÚZ pokladá tento prvok za zásadný aj v téme redukcie odlivu mozgov zo Slovenska.

12. Zásadná pripomienka – Príloha č.1, Opatrenia 19 a 20

Je zrejmé, že autori predloženého dokumentu vynechali z jeho pôvodného rozsahu časti týkajúce sa rozvoja riadenia vysokého školstva, ktoré obsahovali aj návrhy opatrení podporujúce digitalizáciu, skvalitňovanie procesov, zvyšovanie efektívnosti činnosti a pod. Súčasne v Prílohe č.1 ponechali dve opatrenia, týkajúce sa predmetných tém: 19. Zlepšenie riadenia vysokých škôl a ich efektívnosti a 20. Podpora digitalizácie vysokého školstva. V texte Dlhodobého zámeru však opatrenia nemajú ukotvenie.

Navrhujeme doplniť v časti 1.2 Vysoké školy a ich súčasti vyprofilované podľa poslania a špecializácie na str. 6 v rámci Opatrenia č.1 text nasledovne: „Špecializácii vysokej školy a jej súčastí bude zodpovedať jej vnútorné usporiadanie, procesy (vrátane vnútorných systémov zabezpečovania kvality, **nástrojov efektívneho riadenia, digitálnych a ďalších kapacít**), rovnako ako...“ Na konci tejto kapitoly potom doplniť vetu: „Ministerstvo podporí rozvoj kvality v rámci špecializácie vysokej školy aj podporou skvalitnenia riadenia a digitalizácie v zmysle Opatrní č. 19 a č.20 Prílohy č.1 Dlhodobého zámeru.“

Odôvodnenie:

Implementácia tejto zmeny spraví dokument konzistentnejším a napriek vypusteniu špeciálnych kapitol k riadeniu a digitalizácii zostane táto priorita v dokumente zachytená a umožní strategický rozvoj aj v týchto smeroch.